

Encyclopædica Britannica;

ELLER, ET ANTAL

FREMSTILLINGER

OM

de fkiønne og nyttige

V I D E N S K A B E R,

I HVILKE DISKURSER

diverse Phænomeners

BESKRIVELSER & FORKLARINGER gives

TILLIGE MED

adskillige befunderlige og færdeeles OBSERVATIONER, ^{o^a}
i Øst og Vest

ILLUSTREREDE MED XXV TIL DEELS COLOREREDE AFBILDNINGER.

Udgivne af en KREDS af DANNEQVINDER paa AMAGER.

I FORELØBIG EET VOLUMEN.

VOL. I.

HAFNIÆ.

Trykt for R. MÓSESDÓTTIR og J. LOUIS-JENSEN
Og folgt af FLORIAN GRAMMEL, i hans Tryk-Comptoir, Nialsgade.

MMVII

*Festskrift til
Britta Olrik Frederiksen
i anledning af hendes 60-årsdag
den 5. december 2007*

*ved
Florian Grammel, Jonna Louis-Jensen og Ragnheiður Mósedóttir*

Copyright © 2007 forfatterne

Første oplæg i fire eksemplarer 5. december 2007

Anden noget forbedrede elektroniske udgave 2007
http://nfi.ku.dk/publikationer/encyclopaedica_brittanica/

ISBN 978 87 992447 0 6

Sat med "Andron Corpus" af Florian Grammel

*Første oplægs indbinding ved
Sille Bræmer Enke, Natasha Fazlić og Mette Jakobsen*

AT (OP)DELE DET UDELELIGE

OMLÆGNINGEN AF REDAKTIONSPRAKSIS VED

GAMMELDANSK ORDBOG

MERETE K. JØRGENSEN

Ved anlægget af Gammeldansk Ordbog i begyndelsen af 1950erne var vilkårene for leksikografisk arbejde væsensforskellige fra nutidens, og ordbogens samlinger spejler naturligt den tid, hvori den påbegyndtes. Redaktionen baserer sig således på en seddelsamling på ca. 1,5 mio. sedler, og der eksisterer intet elektronisk tekstkorpus. Skulle projektet påbegyndes i dag, ville man selvsagt tage andre metoder i anvendelse, fx ville et elektronisk tekstkorpus som en selvfølge indgå i konceptet.

Men det er ikke kun den leksikografiske videnskab, der har ændret og udviklet sig i forhold til midten af forrige århundrede. Forholdene for humanistisk forskning generelt har også ændret sig. Projekter skal vejes, måles og evalueres, og begreber, der ikke tidligere har været brugt inden for humaniora, anvendes til bl. a. at udfærdige resultatkontrakter. Et lille projekt som Gammeldansk Ordbog, med kun to redaktører, risikerer nemt at komme i klemme i et sådant miljø. Vi måtte derfor justere vores ressource-portefølje! Og det viste sig,

trods en vis skepsis i begyndelsen, at være nyttigt og sundt at se på projektet med nye øjne.

Bestyrelsen for Det Danske Sprog- og Litteraturselskab, som Gammeldansk Ordbog hører under, indledte i efteråret 2006 drøftelser, der skulle munde ud i en plan for ordbogens fremtid. Arbejdet havde i en længere periode været delt mellem egentlig redigering og projektarbejde, bl. a. på det netbaserede projekt *Studér Middelalder på Nettet*, og tiden var nu inde til at styrke ordbogen og eksponere den kompilerede viden og den enestående samling.

Redigeringsarbejdet havde hidtil baseret sig på seddelsamlingen, og den overordnede plan for redigeringen havde været en kombination af alfabetisk og tematisk redigering. Redaktionen havde dog længe haft et ønske om at få foretaget en digitalisering af samlingen, dels for at kunne udnytte den mere rationelt under redigeringen, dels for at sikre den unikke samling, der er placeret uden hensyntagen til de krav om sikkerhed, som dens kvaliteter og det store antal medgæde årsværk fordrer. En netudlæggelse af Gammeldansk Ordbogs samling vil samtidig betyde, at redaktionen kan anvende hele arbejdstiden på redigeringsarbejdet. Ordbogen modtager en del henvendelser fra forskere i ind- og udland, og med den sparsomme bemanning optager besvarelsen af disse henvendelser en forholdsvis stor del af redaktørtiden. Med samlingen tilgængelig på nettet vil en del af disse henvendelser overflødiggøres. Disse tanker faldt fint i tråd med bestyrelsens ønske om at styrke ordbogen og det egentlige redaktionsarbejde.

Overvejelserne stod på over en længere periode, for i princippet er det ikke muligt at opdele redigeringen af en videnskabelig ordbog: alt skal med, alle ord og alle oplysningstyper. Den ideelle situation ville være først at publicere værket, når redaktionen er tilendebragt,

så at alle forhold er taget under behandling: alle betydninger er afvejet over for hinanden, alle interne henvisninger er kontrolleret, og det er dobbelttjekket, at alle relevante oplysninger er meddelt. Men vi måtte også indse, at med den nuværende bemanning ville en færdiggørelse af ordbogen ligge meget langt ude i fremtiden. Det blev derfor besluttet at undersøge mulighederne for at segmentere redaktionsarbejdet, så at resultater hurtigere kunne nyttig- og synliggøres. De enkelte arbejdsgange blev underkastet en nøje granskning, hvor det bl. a. blev beregnet, hvor megen tid de krævede. Arbejdet resulterede i en plan for de næste fem år, og de enkelte delelementer skal her kort opridses.

- Som et væsentligt element i planen for det justerede redigeringsarbejde indgår en digitalisering af seddelsamlingen. Samlingen skal derefter offentliggøres på nettet med en række søgemuligheder, i første omgang dog kun på opslagsord og ordklasse; samtidig udlægges søgbare versioner af ordbogens lemma- og kildeliste. Det er tanken at udnytte de digitale sedler både i redigeringsfasen og i de færdige artikler. Dette gøres ved i videst muligt omfang at erstatte citater med links til sedlerne, hvorved der spares tid til citatudvælgelse, indskrivning, korrektur og gennemlæsning. Som allerede nævnt tjener en digitalisering også andre formål: ordbogen opnår den i lang tid ønskede sikkerhedskopiering af samlingen, og samtidig tilgængeliggøres den viden, der er samlet i ordbogens arkiver, og som for øjeblikket kun kan udnyttes af få personer. Til planen hører også, at de redigerede artikler løbende publiceres på nettet.

- I planens første periode redigeres en bestemt type artikler. Der ses bort fra sammensatte og afledte ord for i stedet at koncentrere redigeringen om simplicia; dog ikke samtlige, idet ord med meget få og med mange belæg udskydes. I praksis vil det komme til at betyde, at ord med mellem 10 og 400 belæg redigeres. En koncentration om simplicia tilgodeser den største brugergruppes behov for oversættelse, fordi betydningen af sammensætninger og afledninger i mange tilfælde vil kunne deduceres fra simplex-artiklerne.
- Redigeringsarbejdet med de enkelte artikler segmenteres ligeledes. I den førstkommende fase vil arbejdet blive koncentreret om især betydningsfastlæggelsen, men de udskudte oplysninger skal indsuppleres i en senere redigeringsfase. Netpubliceringen muliggør en sådan segmentering af redaktionen også af de enkelte artikler. Der er således ikke tale om, at ordbogens redaktionsregler fraviges, der er udelukkende tale om at udskyde nogle arbejdsgange til senere redigeringsfaser.

På redaktionen er der stor tilfredshed med den vedtagne plan. Virkeliggørelsen afhænger naturligvis af, at der kan skaffes midler til digitaliseringen. Det arbejdes der på for nuværende. Men virkeliggørelsen var også afhængig af accept fra ordbogens faglige tilsyn. Dette skrifts modtager er ikke ukendt med arbejdet på Gammeldansk Ordbog. Britta Olrik Frederiksen har i mange år siddet i ordbogens tilsyn, i de seneste år sammen med Henrik Galberg Jacobsen, og de to er således garanter for ordbogens faglige niveau. Det var derfor glædeligt, at tilsynet tilsluttede sig de reviderede planer for ordbogsarbejdet. Det skete naturligvis ikke uden indgående drøftelser om

både planens overordnede perspektiv og detaljernes betydning, men som tidligere fik ordbogens redaktører kompetent faglig respons fra tilsynet, og det vil være passende her ikke kun at sige til lykke til fødselaren, men også at takke hende for hendes store – og for Gam-meldansk Ordbog helt uundværlige – arbejde som tilsynsførende.